

PARSHAT VAYISHLACH 2019 – SOURCE SHEET

www.rabbidunner.com

1. BEREISHIT 33:4 – THE BROTHERS MEET AGAIN AFTER 34 YEARS

וַיֵּרָץ עֵשָׂו לִקְרַאתוֹ וַיִּתְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרוֹ וַיִּשְׁקֵהוּ וַיִּבְכוּ

And Esau ran toward him and embraced him, and he fell on his neck and kissed him, and they wept.

2. MIDRASH RABBA – THE DOTS ON THE WORD

”וישקהו” נקוד עליו. אמר ר’ שמעון בן אלעזר: בכל מקום שאתה מוצא הכתב רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב, הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה. כאן לא הכתב רבה על הנקודה ולא הנקודה רבה על הכתב, אלא מלמד שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו. אמר לו ר’ ינאי: אם כן, למה נקוד עליו? אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו, ונעשה צוארו של יעקב אבינו של שיש, וכחו שיניו של אותו רשע. ומה תלמוד לומר ”ויבכו”? אלא זה בוכה על צוארו, וזה בוכה על שיניו.

He kissed him. [The word] is dotted [above each letter]. Rabbi Simeon ben Elazar said . . . [the fact that there are the same amount of dots as letters] teaches that [Esau] felt compassion in that moment and kissed [Jacob] with all his heart. R. Yannai said to him . . . if so why are there dots on top [of the letters]? To teach that he didn't come to kiss him but rather to bite him, but Yaakov Avinu's neck turned to marble; and thus the teeth of that wicked one were blunted. Thus, when the text says "and they cried" – this one cried over his neck and this one cried over his teeth.

3. RASHI – TWO OPINIONS

וישקהו. נקוד עליו; ויש חולקין בדבר הזה בברייתא דספרי, יש שדרשו נקודה זו שלא נשקו בכל לבו, אמר רבי שמעון בן יוחאי, הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו (ספרי במדבר):

AND HE KISSED HIM — There are dots above the letters of this word, and a difference of opinion is expressed in the Baraita Sifrei as to what these dots are intended to suggest: some explain the dotting as meaning that he did not kiss him with his whole heart, whereas R. Simeon ben Yohai said: Is it not well-known that Esau hated Jacob? But at that moment his pity was really aroused, and he kissed him with his whole heart. (Sifrei Bamidbar 69.2)

4. IBN EZRA – DON'T TAKE THE NEGATIVE INTERPRETATION TOO SERIOUSLY

הדרש על נקודות וישקהו טוב הוא לעתיקי משדיים, כי על דרך הפשט לא חשב עשו לעשות רע לאחיו, והעד ”ויבכו”, כאשר עשה יוסף עם אחיו

The midrashic interpretation of the dots on top of the word “*vayishaskeihu*” -- and he kissed him, is good for immature babies, but according to the straightforward interpretation Esau did not plan to do evil to his brother. And the proof of this is [the word] “*vayivku*” -- and they cried, just like happened [at the reunion] with Yosef and his brothers.

5. R. SAMSON RAPHAEL HIRSCH – ESAU WAS A DESCENDANT OF ABRAHAM

מילת "ויבכו" היא עד נאמן לכך שלפנינו התגלותו של רגש אנושי טהור. יכול אדם אמנם לנשק ולבו בל עמו, אולם דמעות המתפרצות ברגעים - חזקה שהן יוצאות מעומק הלב. הנשיקה הזאת והדמעות הללו מגלות לנו, כי גם עשו הוא מזרע אברהם אבינו, ואינו רק ציד פרוע, כי איך יכול היה בלאו הכי להגיע לדרגת שליט בהתפתחות האנושית? החרב לבדה, הכח הגשמי גרידא, לא יכשירו את האדם לכך. גם עשו מתפרק לאט לאט מחרבו והולך ומשכין בקרבו יותר ויותר את רוח אהבת האדם. ודווקא יעקב הוא הנותן על פי רב הזדמנות לעשו להוכיח שעקרון האנושות מתחיל להתגלות אצלו. כשהחזק מכבד את זכויות החזק הרי זה מעשה פקחות. ואולם כשהחזק, כלומר עשו, נופל על צוארי החלש יעקב, ומשליך חרבו למרחקים רק אז נוכח, שגם בו גברו מידת הצדק וההומניות.

6. HAAMEK DAVAR – THE LOVE WENT IN BOTH DIRECTIONS

ויבכו, שניהם בכו. בא ללמד שגם יעקב נתעורר עליו לשעה זו אהבה לעשו. וכן לדורות: בשעה שזרע עשו מתעוררים ברוח טהרה להכיר את זרע ישראל ומעלתם, אז גם אנחנו מתעוררים להכיר את עשו, כי אחינו הוא. וכמו שרבי היה אוהב אמיתי לאנטונינוס וכן הרבה.

7. R. YEHOASHUA WEITZMAN – ROSH YESHIVA OF YESHIVAT MAALOT, GALILEE

הרבה דברים אפשר ללמוד מפרשה זו על צורת המאבק בין יעקב לעשו וצורת ההתייחסות שלנו לאומות העולם. נעמוד על נקודה אחת, שדרשו אותה חז"ל בצורה מיוחדת -- רגע המפגש של יעקב ועשו מתואר כך (בראשית ל"ג, ד'): וַיִּרְצַץ עֶשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיִּחַבְקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צְוָאָרוֹ וַיִּשְׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ.

עשו רץ אל יעקב, ויעקב חושש - מה הולך להיות? האם עשו הולך לתקוף אותו? אך לבסוף עשו מחבק ומנשק את יעקב. המילה "וישקהו" כתובה בספר תורה בצורה מיוחדת - יש נקודות מעל המילה. בספרי בפרשת בהעלותך יש רשימה של המילים הנקודות בתורה, ושם דורשים חכמים את המשמעות של הנקודות, ורש"י על הפסוק מביא את דברי הספרי.

הכלל הוא, כנראה, שכשיש נקודות מעל המילה הן באות למעט את משמעות המילה על דרך הפשט. על כך נחלקו חכמים. הדעה הראשונה סוברת שנשיקה בדרך כלל היא מכל הלב, וזה הפשט. הנקודות כאן באות למעט את הפשט ולומר שלא נשקו בכל לבו. אבל ר' שמעון בר יוחאי סובר, שהפשט הוא: "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב", ולכן בצורה פשוטה לא בא לנשקו בכל לבו, אלא שכאן נקודות ממעטות את הפשט ומלמדות שנשקו בכל לבו.

כלל הוא בלימוד רש"י, שכשרש"י מביא דעה ביחד עם שם התנא או האמורא שאמר אותה, זה מלמד שיש קשר בין אישיותו ועניינו של התנא ובין האמירה שאמר. כאן הביא רש"י את דברי רשב"י בשם אומרם, ולפיכך יש להבין את משמעות הדבר. על דרך הפשט, רש"י מביא את שמו של רשב"י, כיון שהדברים קשורים אליו באופן מיוחד. כשרשב"י אומר "הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב" - הוא אומר זאת מתוך הנסיון. רשב"י נאלץ לברוח ולהתחבא במערה משום שדיבר סרה על מלכות רומי, מלכות עשו (שבת ל"ג ע"ב). לכן כאן בפסוק יש חידוש - והיתה זו נשיקה מכל הלב.

אולם נראה שיש להבין את הדברים ברובד עמוק יותר. רש"י מביא את הדברים בשם רשב"י, כיון שמקורם העמוק הוא בפנימיות התורה. מובא בזה"ק (ח"א וישלח, קע"א ע"ב, בתרגום): "וישקהו נקוד מלמעלה, שלא נשקו ברצונו... אמר ר' אבא: ודאי הוא שנחלש כעסו של עשו בשעה שראה את יעקב. מה הטעם, משום

שהסכים עמו הממונה ההוא של עשו, ועל כן לא יכול עשו לשלוט בכעסו, שכך הוא: כל הדברים שבעולם הזה, תלויים למעלה, וכשמסכימים למעלה תחילה, מסכימים גם כן למטה..."

עשו נישק את יעקב בכל לבו, אך לא היה זה ברצונו. הוא הרי בא עם ארבע מאות איש, וכוונתו היתה להרע ליעקב ואפילו להרוג אותו. אולם הדברים אינם נקבעים כאן, בעולם הזה, אלא למעלה. כיון ששרו של עשו הסכים עם יעקב וברך אותו - עשו לא שולט על עצמו וכעסו לא מופיע. הוא מגלה פתאום שרחמיו נכמרים על אחיו. אמנם נתן לנו הקב"ה בחירה בתחומים רבים, אך עצם התהליך - כגון מלחמות ודברים גדולים נוספים - אינם מתחילים מלמטה אלא בשרי האומות למעלה. בעולם העליון קורים הדברים, ומשם הם משתלשלים אלינו, לעולמנו.

על כך אומר רבי שמעון: ההלכה, הנוהג שבעולם הוא, שעשו שונא ליעקב. אנו מכירים את זה מקרוב. אנו יודעים כמה אנטישמיות יש בעולם. שנאת עשו ליעקב היא דבר ברור. אבל אף על פי כן - אנו רואים שרחמי האומות מופיעים כלפי ישראל. אומות העולם מסייעות לנו בנשק ובדברים נוספים עד מאד. ואנו צריכים לדעת שהדברים אינם מתחילים מן העולם שלנו, אלא נקבעים למעלה. כשמסכימים מלמעלה לטובת עם ישראל - האומות למטה פועלות כך בניגוד לטבעם ולרצונם.

הדברים מתבארים בתורה של רבי נחמן (ליקוטי מוהר"ן, כ'): "ובזכות התורה שממשיכין, זוכין לארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים ק"ה): "ויתן להם ארצות גוים" וכו'. אבל ארץ ישראל היא אחת משלשה דברים שבאים על ידי יסורין (ברכות ה'), ועיקר היסורים הם המונעים הרשעים, מוציאי דבת הארץ. וצריך להכניע מתחילה אלו הרשעים ולענוש אותם בחרבא וקטלא, ועל ידי זה יכולין אחר כך לילך לארץ ישראל. וכח הזה לענוש את הרשעים אי אפשר, אלא כשמקבלין את הכח הזה מאדום, כי זה הכח שלו, בבחינת "ועל חרבך תחיה" (בראשית כ"ז), והוא יונק ממזל מאדים. ודע, שעל ידי כוחות הרוחניות הנבראים מאותיות התורה שחידש, הכוחות האלו הן מלאכים ממש, והן מקבלין הכח מאדום כדי לענוש הרשעים בחרבא וקטלא, והן נבראים בבחינת (תהלים ס"ח): "ה' יתן אמר המבשרות צבא רב", והן מענישין את הרשעים, בבחינת (שם צ"א): "כי מלאכיו יצוה לך וכו', על שחל ופתן תדרך" וכו'.

עשו ממונה על החרב, כפי שבירך אותו יצחק (בראשית כ"ז, מ'): "ועל חרבך תחיה". אנחנו מקבלים מעשו את החרב כדי להילחם במי שמונע מאיתנו לרשת את ארץ ישראל. בדרך כלל עשו שונא את יעקב, אולם בזמנים מסויימים רחמיו נכמרים - כשמחליטים על כך מלמעלה. כשהחליטו למעלה שהגיע הזמן להקים את מדינת ישראל - זה מה שקורה. כיצד אנו יודעים שכך הוחלט למעלה? כשאנו רואים שאפילו עשו - נכמרו רחמיו עלינו, בניגוד לרצונו. הרוב המוחלט של המדינות שתמכו בהקמת מדינת ישראל הוא מדהים. מדינות רבות התחרטו אחר כך על הצבעתם. ארה"ב וברה"מ, ששתיהן מזוהות עם אדום על פי דעות שונות, הצביעו בעדנו. ארה"ב מעניקה לנו נשק, חרב להילחם באויבינו. גם נשק רוסי קיבלנו, כשלל ממלחמות שונות, וכך גם הם תורמים למלחמתנו באויבים.